

STORTINGET

Innst. 195 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:52 S (2025–2026)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Erna Solberg, Tage Pettersen, Kari Sofie Bjørnsen, Erlend Larsen og Nikolai Astrup om bedre tjenester for innbyggerne gjennom mindre statlig detaljstyring

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen forenkle regelverket for investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem.
2. Stortinget ber regjeringen gjøre bemanningsnormene i kommunesektoren mer fleksible.
3. Stortinget ber regjeringen redusere antall øremerkede og søknadsbaserte ordninger i kommunesektoren kraftig.
4. Stortinget ber regjeringen heve terskelen for når kommuner må rapportere på søknadsbaserte midler, til minst én mill. kroner og vurdere å erstatte allmenne rapporteringskrav fra kommuner med stikkprøver eller fjerne kravene helt.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren og andre statlige myndigheter bruker mer tid på veiledning og mindre på tilsyn, for å øke kvaliteten på tjenestene.
6. Stortinget ber regjeringen redusere statsforvalterens mulighet til å fremme innsigelse på lokale pla-

ner som ikke har nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.

7. Stortinget ber regjeringen forsterke incentivene til å legge til rette for større og mer robuste kommuner.
8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flere kommuner kan gjennomføre forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på etter forsøks-/frikommuneprinsippet.
9. Stortinget ber regjeringen iverksette flere og mer innovative forsøk med nye måter å løse velferdstjenester i kommunene på og sørge for at også staten kan delta i forsøkene.
10. Stortinget ber regjeringen gjennomgå statlige føringer for hvordan de kommunale tjenestene skal leveres, med mål om mindre statlig detaljstyring og større handlingsrom til å tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller det enkelte fylket har behov for.
11. Stortinget ber regjeringen sørge for flere digitale fellesløsninger for kommunesektoren som reduserer behovet for at hver kommune finner sin egen løsning.
12. Stortinget ber regjeringen redusere antall rapporteringskrav kommunal sektor må forholde seg til, og etablere et prinsipp om at for hver nye rapportering skal to eksisterende fjernes.
13. Stortinget ber regjeringen forenkle byggtekniske krav, reguleringsbestemmelser og planprosesser i plan- og bygningsloven og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Selnes Skjæran har uttalt seg til forslaget i brev av 11. desember 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen. Komiteen har invitert til, men har ikke mottatt, skriftlige høringsinnspill i saken.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Konstanse Marie Alvær, Isak Veierud Busch, Lavrans Lyngstad og Solveig Vestenfor, fra Fremskrittspartiet, Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Høyre, Tage Pettersen og Ola Svenneby, fra Sosialistisk Venstreparti, Anne Lise Gjerstad Fredlund, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, fra Rødt, lederen Hanne Beate Stenvaag, og fra Miljøpartiet De Grønne, Marius Langballe Dalin, viser til representantforslaget i Dokument 8:52 S (2025–2026) om bedre tjenester for innbyggerne gjennom mindre statlig detaljstyring.

Komiteen viser til at det fremmes til sammen 13 forslag i saken og at det er åpnet for skriftlige innspill. Det har ikke kommet noen skriftlige innspill. Komiteen viser ellers til representantforslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt, deler forslagsstillernes vurdering om at kommunene, for å levere tilpassede tjenester av god kvalitet, trenger lokalt handlingsrom og tydelig myndighet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at kommunekommisjonen ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. mai 2025. Kommunekommisjonen fikk i oppgave å foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren for å legge til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren.

Disse medlemmer merker seg at flere av elementene i representantforslaget også er vurdert i kommunekommisjonens første delutredning, NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor, som i skrivende stund er sendt på bred høring, med frist 16. april 2026. Disse medlemmer mener det er uheldig om Stortinget skal legge opp til en forhåndsbehandling av kommunekommisjonens forslag gjennom et representantforslag som behandles før høringen av NOU 2026:1 er gjennomført.

Disse medlemmer viser til at komiteen ved behandling av representantforslaget har invitert til skriftlige høringsinnspill, uten å motta ett eneste innspill. Til sammenligning har kommunekommisjonen i skriven- de stund, en måned før høringsfristen, mottatt over 1 700 høringsvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker ikke å ta stilling til forslag 1, 2, 10 og 12 i representantforslaget på nåværende tidspunkt, men ønsker heller å følge opp sakene i det videre arbeidet med kommunekommisjonens rapport.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at for at innbyggere over hele landet skal få tilgang til gode tjenester, må alle kommuner være i stand til å levere tilpassede tjenester av god kvalitet. Det krever god tilgang på kompetanse, og kommunene må ha et stort lokalt handlingsrom og tydelig myndighet til å ta valg sammen med, og på vegne av, sine innbyggere.

Kommunesektoren har en rekke lovpålagte oppgaver. Generalistkommuneutvalget skriver i sin utredning at kommunene har omtrent 450 oppgaver som følger av lov, og minst 550 forskriftsfestede oppgaver. De påpeker imidlertid at dette ikke er nøyaktig, da det er avhengig av hvordan man beregner dette (jf. NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet. Likt ansvar – ulike forutsetninger).

Disse medlemmer mener at detaljerte krav går ut over kommunenes og fylkeskommunens handlingsrom og muligheten til å prioritere og levere tjenester tilpasset innbyggernes behov.

I 2022 vedtok Stortinget, etter forslag fra Høyre, at regjeringen skulle legge til rette for etablering av frikommuneforsøk etter inspirasjon fra Danmark, jf. Innst. 460 S (2021–2022) og vedtak nr. 792 (2021–2022). Mange tittalls søknader kom inn, men regjeringen har kun valgt å gå videre med konkretisering av tolv forsøk, hvorav seks til nå er godkjent. For å få gode resultater av frikommuneforsøkene må ordningen utvides og flere kommuner inkluderes, og forsøkene må også kunne involvere staten.

Disse medlemmer viser til at inntektssystemene for kommuner og fylkeskommuner legger til grunn at sektoren i hovedsak skal være rammefinansiert. Det betyr at kommunesektoren selv har ansvaret for å tilpasse sine aktiviteter, tjenester og ressursbruk til de vedtatte inntektsrammene, innenfor gjeldende lover og regelverk. Gjennom rammeoverføringer, med stor grad av økonomisk handlefrihet for kommuner og fylkeskommuner, legges det til rette for at beslutninger kan tas lokalt, basert på lokale forhold i stedet for nasjonale føringer. Kommunene og fylkeskommunene har likevel et ansvar for at ressursene brukes på en mest mulig ef-

fektiv måte, der tjenesteyting bør prioriteres foran administrasjon. Hvordan man lokalt kan nå målet om å få mest mulig ut av ressursene, kan variere ut ifra de lokale forholdene.

Disse medlemmer viser til KOSTRA-tall som viser at administrasjonene har økt i både kommuner og fylkeskommuner de siste årene. Det gjør at store deler av kommunenes ressurser både økonomisk og administrativt blir bundet opp til dette.

Regjeringens perspektivmelding, Meld. St. 31 (2023–2024), viser at demografien endrer seg ved at det blir flere eldre og færre i yrkesaktiv alder, at kampen om kompetansen øker, og at det økonomiske handlingsrommet over tid blir mindre. Andre tall, blant annet fra Helsepersonellkommisjonen, viser at det ikke er mulig å løse utfordringene fremover kun gjennom flere folk. Det er ikke nok folk å ta av. Dette vil påvirke kommunesektoren i stor grad. Skal kommunene kunne omstille seg og være i stand til å gi innbyggerne gode tjenester, må de ha et reelt handlingsrom til å kunne prioritere ressursene fremover.

Disse medlemmer viser til Dokument 38 S (2024–2025) fra representanter fra Høyre om en gjennomgang av kommunesektorens oppgaver og tilskudd, og innstilling 163 S (2024–2025). Her ble det fattet to vedtak:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flere kommuner kan gjennomføre forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på etter forsøks-/frikommuneprinsippet». (Vedtak nr. 524 (2024–2025)).

«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å gjennomgå kommunesektorens oppgaver, med sikte på at kommunene kan løse oppgaver mer effektivt, tiltrekke seg nødvendig kompetanse og øke det lokale handlingsrommet, slik at kommuner og fylkeskommuner får økt frihet til å prioritere og sikre innbyggernes rettigheter og tjenester av høy kvalitet. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte». (Vedtak nr. 525 (2024–2025)).

Som en oppfølging av dette har regjeringen nedsatt en kommisjon som skal gjennomgå kommunesektorens oppgaver. Disse medlemmer viser til at kommisjonen la frem sin første delrapport 9. januar 2026. I etterkant av rapporten har regjeringen utvist en passiv tilnærming i det forventede arbeidet med å følge opp rapporten. Disse medlemmer merker seg at regjeringen så langt viser liten vilje til å gjennomføre de nødvendige tiltakene. Tvert imot har flere i regjeringspartiet avvist rapportens forslag, slik som å fjerne lærernormen og en avvikling av det såkalte grendeskoletillegget.

Disse medlemmer vil påpeke at regjeringens passivitet tilsier at det ikke vil bli gjennomført forenklinger som vil få reell betydning for Kommune-Norge allerede i 2026. Etter disse medlemmers syn er det flere forenklingsgrep som kan vedtas allerede nå.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at kommunene over tid har opplevd å bli underlagt stadig flere og mer inngripende regler, krav og normer. Som kjent er kommunesektoren under stort press når det gjelder tilgang på arbeidskraft. Dette medlem støtter forenklinger som sørger for å gi kommunene frihet til å finne de lokale løsningene. Ved å redusere byråkrati og forenkle regelverk sørger man for nettopp det, og ikke minst så styrker man lokaldemokratiet.

Dette medlem mener at arbeidet som kommunekommisjonen jobber med, er et viktig arbeid som Senterpartiet støtter opp om, men samtidig vil dette medlem understreke at det kan ta tid før arbeidet til kommunekommisjonen faktisk blir gjennomført. Derfor er det svært viktig for Senterpartiet at det gjøres forenklinger og at man reduserer byråkrati. Dette medlem mener at det er mange forenklinger som kan gjennomføres mye raskere, noe også KS støtter. Løsningen for kommunene er ikke at Stortinget eller regjeringen legger til rette for færre og større kommuner. Det fører til sentralisering og mer byråkrati.

Investeringstilskudd for omsorgsboliger og sykehjem

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sitt alternative statsbudsjett for 2026, hvor det ble foreslått å styrke investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem ved at 60 pst. av kostnaden skulle dekkes gjennom tilskuddsordningen.

Disse medlemmer mener at investeringstilskuddet for omsorgsboliger og sykehjem er et viktig verktøy for å sikre at det tilbys forsvarlige tjenester ute i kommunene, samtidig som det er viktig at kvaliteten på tjenesten er så god som mulig. Disse medlemmer mener at dette tilskuddet bidrar til å sette kommunene i en posisjon hvor de i større grad kan prioritere tjenestetilbudet fremfor kostnadene ved å bygge nye omsorgsboliger og sykehjem. En god eldreomsorg får en når de ansatte har ressurser og kapasitet nok til å faktisk ta vare på de eldre. Derfor mener disse medlemmer at staten burde overta finansieringsansvaret for eldreomsorgen, slik at man sikrer et likeverdig tilbud over hele landet, uavhengig av kommuneøkonomien.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at investeringstilskuddet skal hjelpe kommunene med å bygge opp kapasiteten i omsorgstjenestene i tråd med økende antall eldre og pleietrengende. Disse medlemmer mener derfor at ordningen skal gjelde nye plasser. Mange kommuner rapporterer at kravene som stilles i ordningen, gjør byggene unødvendige dyre og hindrer nytenking mht. hvordan byggene skal utformes. Dersom kommunen bygger en omsorgsbolig uten

investeringstilskudd, stiller staten ingen særskilte krav. Det bør derfor være tilstrekkelig at investeringstilskuddet kun krever at det er reelt nye plasser som bygges.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forenkle regelverket for investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem.»

Søknadsbaserte ordninger og rapporteringskrav

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt, merker seg at siden representantforslaget ble fremmet, har flere elementer i dette blitt helt eller delvis gjennomført.

Flertallet viser til at forslag nr. 3 i representantforslaget, om å redusere antall øremerkede og søknadsbaserte ordninger kraftig, allerede er realisert gjennom budsjettforliket mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Som følge av forliket avvikles syv tilskuddsordninger for å heller fordele midlene, over 1,3 mrd. kroner årlig, gjennom rammefinansieringen til kommunene og fylkeskommunene. I tillegg kommer tilskuddet til fylkeskommunene for å finansiere fullføringsretten i videregående opplæring på 320 mill. kroner, som regjeringen foreslo å innlemme i sitt budsjettforslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt utelukker ikke at det kan være flere øremerkede tilskuddsordninger som bør avvikles til fordel for direktefinansiering over kommunerammen, men mener det må vurderes enkeltvis for de ulike tilskuddsordningene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt, mener forslag nr. 4 i representantforslaget, om å heve terskelen for rapporteringskrav for søknadsbaserte midler til 1 mill. kroner og vurdere å fjerne kravet helt, må anses ivarettatt av endringene regjeringen gjennomførte i reglement for økonomistyring i staten i desember 2025. Grensen for rapporteringskrav ble da hevet fra 100 000 kroner til 1 000 000 kroner. Eventuelle konsekvenser av endringen skal evalueres.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener forslaget om å vurdere å avvikle rapporteringskrav slår ben under rasjonale for søknadsbaserte ordninger, da man ikke kan sikre at midler brukes til det

Stortinget har øremerket til, uten et slikt krav. Man legger da opp til finansieringsmodeller som i praksis er like fleksible som frie midler til kommunene, men som fortsatt krever at byråkrater bruker tid på søknadsskriving. Dersom man vil gi kommunene mer fleksibilitet, bør man heller flytte penger fra søknadsbaserte ordninger over til rammefinansieringen.

Disse medlemmer viser til at økt bruk av «stikkprøver» i praksis allerede er mulig for beløp under 1 000 000 kroner, jf. Reglement for økonomistyring i staten kapittel 6.4.1 andre avsnitt. En eventuell vridning mot stikkprøver og bort fra tydelige rapporteringskrav vil derfor bedre ivaretas ved å heve beløpsgrensen ytterligere, men det bør i så fall ikke vurderes før man ser konsekvensene av økningen til 1 mill. kroner som allerede er gjennomført.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at alle innbyggere skal ha tilgang til gode tjenester, og at alle kommuner må være i stand til å levere tilpassede tjenester av god kvalitet. Disse medlemmer viser til at når kommuner ikke er i stand til å prioritere sine primæroppgaver, er det nødvendig å ta i bruk øremerkede tilskudd. Dette gjelder blant annet innenfor eldreomsorg, hvor det er behov for mer øremerkede tilskudd for at de eldre skal få et godt tilbud som bidrar til mer valgfrihet og omsorg.

Disse medlemmer vil ha større likebehandling av innbyggerne. Derfor vil disse medlemmer at flere av det offentliges kjerneoppgaver skal finansieres av staten, som helse, omsorg og undervisning.

Disse medlemmer viser til at kommunesektoren i hovedsak finansieres gjennom rammetilskuddet, som skal gi kommunene tilstrekkelige inntekter til å organisere og drifte kommunen på en forsvarlig måte. Hovedmålet er at alle innbyggere skal kunne finne de samme tilbudene uavhengig av hvilken kommune de bor i. Disse medlemmer mener likevel at det i en del områder mangler lokal vilje til å prioritere tiltak som er viktige i et nasjonalt perspektiv. Som f.eks. øremerking av tilskudd til eldreomsorg i kommunene, slik som Fremskrittspartiet har foreslått i sitt alternative statsbudsjett for 2026.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at i 2017 gjennomførte regjeringen Solberg en områdegjennomgang av øremerkede tilskudd til kommunesektoren. Den viste at det var nærmere 250 tilskuddsordninger, og at det ble gitt 44,4 mrd. kroner til kommuner og fylkeskommuner utenom de frie inntektene. En tilsvarende undersøkelse fra Menon Economics på oppdrag fra KS i 2022 fant 182 ulike tilskuddsordninger, der 70 av disse var på under 10 mill. kroner. Tilskuddsordninger medfører at administrasjonen må bruke mye ressurser på å både søke og rappor-

tere på hvordan de omsøkte midlene er brukt. I mange tilfeller kan det derfor være bedre for kommunene at de får bevilgninger over rammetilskuddet ved tilpassede utgiftsnøkler.

Terskelen for rapportering på tilskudd har stått stille på 100 000 kroner siden 2003. Det fører til at det skrives rapporter for praktisk talt alt, på toppen av en detaljert søknad.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at omfanget av søknadsbaserte ordninger øker behovet for byråkrati hos både tildeleger og mottaker. Det totale antallet ordninger må ned, slik at kommunene og staten bruker færre ressurser på dette. Disse medlemmer mener staten må ha tillit til at kommunene bruker midlene i tråd med søknadsformålet. Rapporteringskravene må bli færre, og det må vurderes om stikkprøvekontroller i stedet er bedre.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redusere antall øremerkede og søknadsbaserte ordninger i kommunesektoren kraftig.»

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen heve terskelen for når kommuner må rapportere på søknadsbaserte midler, til minst én mill. kroner og vurdere å erstatte allmenne rapporteringskrav fra kommuner med stikkprøver eller fjerne kravene helt.»

Bemanningsnormer

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at innføringen av bemanningsnormer i skole og barnehage har vært viktig for å øke bemanningen. Samtidig er de rigid innrettet, slik at ett ekstra barn over normens grense utløser krav om et helt ekstra årsverk. Det gir kommuner svært liten fleksibilitet til å prioritere ressursene der behovene er størst. Normene bør gjøres mer fleksible.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre bemanningsnormene i kommunesektoren mer fleksible.»

Statlig detaljstyring, tilsyn og veiledning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener både tilsyn og veiledning er viktig for å ivareta rettssikkerhet og likeverdige tjenester til innbyggerne i hele landet. Disse medlemmer mener at Stortinget ikke skal legge opp til at statsforvalterne skal bruke mindre tid på tilsyn. Det

er viktig at statsforvalteren kan gjøre begge deler, både veilede og føre tilsyn. Et av formålene med tilsyn er nettopp å øke kvaliteten på tjenestene og sørge for at like saker behandles likt. I forbindelse med tilsyn skal statsforvalteren gi råd, veiledning og opplysninger til kommunene. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslag 5.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at kommunene får tildelt sine oppgaver gjennom en lang rekke lover og forskrifter. I tillegg har ulike myndigheter og fagorgan etablert retningslinjer og veiledere som detaljerer hvordan oppgaver bør gjennomføres. Mange kommuner opplever at når statsforvalteren gjennomfører tilsyn, legger statsforvalteren til grunn tjenestestandarden som er gitt i ulike veiledere, selv om dette ikke er lovfestet. Faglige veiledere kan være til stor nytte, men når statusen på dokumentene er uklar og omfanget totalt sett er svært stort, går vinningen opp i spinningen.

Disse medlemmer viser til at kommuner rapporterer at de opplever økende mengder tilsyn fra statsforvalter og andre statlige myndigheter, og at det krever store ressurser å følge opp dette. Samtidig rapporterer også flere at tilsyn kan ha positive sider ved at kvaliteten i tilbudet blir vurdert. Hovedinntrykket til disse medlemmer er likevel at tilsynsmengden og -metodikken medfører at kommuner bygger opp unødvendig mye dokumentasjonskrav, for å være klare dersom det kommer tilsyn.

Disse medlemmer mener den totale mengden statlige retningslinjer bør reduseres, og statusen til ulike dokumenter bør tydeliggjøres. Videre mener disse medlemmer at veiledning fra myndighetene i mange tilfeller vil være mer hensiktsmessig enn tilsyn, og at ressursene bør vris i den retningen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren og andre statlige myndigheter bruker mer tid på veiledning og mindre på tilsyn, for å øke kvaliteten på tjenestene.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå statlige føringer for hvordan de kommunale tjenestene skal leveres, med mål om mindre statlig detaljstyring og større handlingsrom til å tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller det enkelte fylket har behov for.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redusere antall rapporteringskrav kommunal sektor må forholde seg til, og

etablere et prinsipp om at for hver nye rapportering skal to eksisterende fjernes.»

Forsøksordninger

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det allerede er adgang for kommuner til å søke om forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på og mener ikke det er grunnlag for å anmode regjeringen om dette. Disse medlemmer forstår for øvrig ikke at forslagsstillerne, gitt at deres intensjon er å redusere styringstrykket mot kommunene, mener at staten skal iverksette nye forsøk for hvordan kommunene skal jobbe heller enn at slike initiativ skal komme fra kommunene selv.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt viser til at forsøksloven er en viktig lov som skal sørge for at kommunene får frihet til å finne gode lokale løsninger. For at kommunene skal få best mulig grunnlag for forsøkene, mener disse medlemmer at man må åpne for at kommunene også skal få unntak fra EØS-regelverk, noe de ikke har i dag.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at forsøksloven blir endret slik at man får unntak fra EØS-regelverk.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at frikommuneforsøket som Stortinget ba om, ikke har kommet godt nok i gang. En av årsakene ser ut til å være at forsøksloven ikke åpner for tilstrekkelig omfattende forsøk, som er det kommunene ønsker. En annen ser ut til å være at staten ikke er delaktig i forsøkene. Disse medlemmer mener at flere ideer bør prøves ut, og at regelverket bør mykes opp.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flere kommuner kan gjennomføre forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på etter forsøks-/frikommuneprinsippet.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette flere og mer innovative forsøk med nye måter å løse velferdstjenester i kommunene på og sørge for at også staten kan delta i forsøkene.»

Plan- og bygningsregler – Innsigelser

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til statsrådets vurdering av forslaget der det påpe-

kes at regjeringen har tatt grep for å bedre praktiseringen av innsigelsesordningen og at man vil se nærmere på hvordan ordningen praktiseres på tvers av fylkesgrensene og om det er overlappende innsigelseskompetanse mellom ulike statlige sektormyndigheter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at statsforvalteren kan fremme innsigelser kun i saker der nasjonale eller vesentlige regionale interesser står på spill, eller der rettslige krav ikke er oppfylt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svarbrev der det påpekes at regjeringen allerede har satt i gang en rekke forenklingstiltak for å få fart på boligbyggingen for å nå målet om 130 000 nye boliger innen 2030.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at både kommunene og utbyggere opplever store utfordringer knyttet til et overbyråkratisert regelverk som i praksis bidrar til å forhindre utvikling i kommunene. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i mange år har tatt til orde for store forenklinger i plan- og byggreglene for å stimulere til økt vekst og utvikling.

Disse medlemmer mener også at ulike innsigelsesmyndigheter som statsforvalteren og fylkeskommunene må få fjernet sin mulighet til å fremme innsigelser i kommunale plan- og arealsaker. Det er etter disse medlemmers syn en altfor stor andel av kommunale plan- og arealsaker som blir møtt med innsigelser, noe som bidrar til å skape større uforutsigbarhet, lange saksbehandlingstider, og mindre fleksibilitet for alle berørte aktører. Dagens ordning fungerer ikke, dersom man ønsker mer effektivitet i plan- og arealsaker.

Disse medlemmer viser også til at den gjennomsnittlige tiden det går fra et privat planforslag er fremmet i et oppstartsmøte til et endelig vedtak i kommunestyret, er økt med nærmere 300 dager siden 2021. Disse medlemmer mener at det må innføres ordninger som belønner kommuner som er i stand til å gjennomføre saksbehandling på så forsvarlig og kort tid som mulig. Dette kan for eksempel være makstak på byggesaksgebyrer o.l.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at kommunene opplever å bruke mye tid og ressurser på plan- og arealsaker. Det skyldes både et komplisert regelverk og at statsforvalteren i for stor grad fremmer eller varsler innsigelse. Disse medlemmer mener dette regelverket må forenkles, og at statsforvalteren må vektlegge lokale vedtak og lokalt skjønn i større grad. I den grad det trengs nasjonale vedtak, bør regjeringen foreslå det.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redusere statsforvalterens mulighet til å fremme innsigelse på lokale planer som ikke har nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.»

«Stortinget ber regjeringen forenkle byggtekniske krav, reguleringsbestemmelser og planprosesser i plan- og bygningsloven og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at kommunene gjennom plan- og bygningsloven har et stort ansvar for arealplanarbeidet i Norge. Det store flertallet av arealsaker avgjøres i kommunestyrene. I noen saker fremmer statsforvalteren innsigelse fordi planene strider med fastsatte mål eller retningslinjer. Statsforvalteren spiller en avgjørende rolle for å ivareta nasjonale og regionale hensyn i en desentralisert beslutningsprosess. Dette medlem har merket seg at statsforvalteren i flere omganger de siste årene har fått instruksjoner om å være tilbakeholden med å fremme innsigelser i arealsaker. Dette har gitt statsforvalteren et svakere mandat til å beskytte viktige verdier som verdifull natur og matjord. Dette medlem mener at statsforvalterens rolle i arealsaker heller bør styrkes enn svekkes.

Dette medlem mener alle aktører er tjent med en effektiv planprosess. Plan- og bygningsloven er i hovedsak en prosesslov, noe som betyr at den bestemmer hvordan saker skal behandles. Tydeligere rammer som regulerer kommunenes arealplanlegging, i form av kriterier som hindrer og begrenser inngrep i bestemte areal typer som for eksempel myr, særlig karbonrike områder, naturskog, villreinområder og INON-områder, vil skape større forutsigbarhet for alle samfunnsaktører. Videre bør det være tydeligere koblinger mellom sterkt og kritisk truede arter og naturtyper i henhold til de norske rødlistene og de prioriterte artene og naturtypene. Dette medlem mener derfor det er behov for å endre plan- og bygningsloven for å tydeliggjøre hvilke typer arealer inngrep ikke skal tillates i eller hvor det skal være svært høy terskel for at inngrep skal kunne aksepteres, samtidig som sterkt og kritisk truede arter og naturtyper gis et strengere juridisk vern. I sum vil dette styrke vernet av sårbar og verdifull natur uten å skape uforutsigbare og ineffektive planprosesser.

Dette medlem viser til at regjeringen, som fastslått i Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold, vil jobbe for at statsforvaltere, fylkeskommuner og statlige etater tilbyr tidlig, helhetlig og samordnet veiledning om miljøtema og andre nasjonale mål innen

areal og plan til kommunene. Dette medlem viser til at lokale myndigheter er avhengig av god tilgang på juridisk og miljøfaglig kompetanse for å fatte gode beslutninger, inkludert for å avvise utbyggingsplaner og lokaliteter i en tidlig fase dersom utbygging på den aktuelle lokaliteten uansett vil bli stanset senere i prosessen. Både utbyggere, innbyggere og forvaltning vil unngå unødvendige kostnader, tidsbruk og uforutsigbarhet dersom den relevante kunnskapen etableres tidlig i prosessen. Dette medlem mener derfor det bør etableres et organ som kan bistå kommuner som ønsker dette. Det må presiseres i lov eller forskrift at dette bør være faglig uavhengig og ikke binde statsforvalteren. Tjenesten kan for eksempel legges til fylkeskommunen eller statsforvalteren.

Dette medlem merker seg også at Økokrim har sett at det offentlige selv har vært ansvarlig for ulovlig nedbygging av natur. De siste årene har også flere kommuner blitt anmeldt for ulovlige inngrep i naturen eller gitt tilskudd til slike. Dette medlem mener det er viktig at miljøkriminalitet blir tatt på alvor, og det er naturlig at statsforvalteren styrkes for å kunne be politiet vurdere behov for etterforskning, også når det er det offentlige som står bak.

Dette medlem vil understreke at et strengt vern av matjord er nødvendig for å sikre tilstrekkelig matproduksjon, og dette er ekstra viktig i en urolig verden der beredskapshensyn må veie tungt. Dette medlem merker seg at statsforvalteren utfører et viktig arbeid for å beskytte matjorda i Norge og mener at terskelen for å omdisponere dyrka og dyrkbar jord må heves.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med konkrete forslag til endringer i plan- og bygningsloven som definerer hvilke typer arealer der inngrep ikke skal tillates eller ha svært høy terskel for å kunne aksepteres, samtidig som sterkt og kritisk truede arter og naturtyper gis et strengere juridisk vern.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at statsforvalteren har tydelig mandat til å fremme innsigelse i saker der natur og matjord er truet.»

«Stortinget ber regjeringen utgreie en faglig uavhengig tjeneste som tilbyr veiledning om statsforvalterens kompetanseområde i plansaker.»

Digitale fellesløsninger

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt er enige med forslagsstiller i at det nok ikke er hensiktsmessig om alle 357 kommuner skal måtte utarbeide sine egne digitale løsninger og at man derfor bør etterstrebe fellesløsninger der det er hensiktsmessig. Det betyr ikke nødvendig-

vis at det er et stort behov for flere digitale fellesløsninger generelt. Beslutninger om utvikling av digitale fellesløsninger må baseres på reelle vurderinger av konkrete behov kommunene opplever. Det krever at regjeringen har tett dialog med kommunene om hvilke tjenester som krever nasjonale fellestjenester. Disse medlemmer viser til at nettopp slik kontakt om utvikling av digitale fellesløsninger i kommunesektoren allerede eksisterer og viser til statsrådets vurdering av representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for flere digitale fellesløsninger for kommunesektoren som reduserer behovet for at hver kommune finner sin egen løsning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Norge er et lite land, selv om det har 357 kommuner. Der det er hensiktsmessig, bør man etterstrebe digitale fellesløsninger, slik at ikke alle må lage sine egne. Det er fortsatt et stort behov for slike løsninger som kan forenkle mye for kommunene.

Større kommuner

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at sammenslåing av kommuner skal baseres på frivillighet og understreker at større kommuner ikke nødvendigvis betyr bedre tjenester for innbyggerne. Disse medlemmer viser videre til at det allerede eksisterer ordninger for kommuner som ønsker å slå seg sammen. Eventuelle endringer bør basere seg på grundige vurderinger av de konkrete ordningene.

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forsterke incentivene til å legge til rette for større og mer robuste kommuner.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt understreker at det er viktig at insentiver til sammenslåing ikke utformes på en måte som oppleves som straff for kommuner som ikke ønsker å slå seg sammen. Disse medlemmer viser til at en foreløpig erfaring med forrige runde kommunesammenslåinger i kommunereformen, ser ut til å være at tilbud og tjenester til innbyggerne blir sentralisert innad i nye storkommuner, og mener en slik utvikling står i motstrid til å ville opprettholde et spredt bosettingsmønster.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen forenkle regelverket for investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen redusere statsforvalterens mulighet til å fremme innsigelse på lokale planer som ikke har nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen forenkle byggtekniske krav, reguleringsbestemmelser og planprosesser i plan- og bygningsloven og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for flere digitale fellesløsninger for kommunesektoren som reduserer behovet for at hver kommune finner sin egen løsning.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen redusere antall rapporteringskrav kommunal sektor må forholde seg til, og etablere et prinsipp om at for hver nye rapportering skal to eksisterende fjernes.

Forslag fra Høyre og Senterpartiet:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen redusere antall øremerkede og søknadsbaserte ordninger i kommunesektoren kraftig.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen gjøre bemanningsnormene i kommunesektoren mer fleksible.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren og andre statlige myndigheter bruker mer tid på veiledning og mindre på tilsyn, for å øke kvaliteten på tjenestene.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen gjennomgå statlige føringer for hvordan de kommunale tjenestene skal leveres, med mål om mindre statlig detaljstyring og større hand-

lingsrom til å tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller det enkelte fylket har behov for.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flere kommuner kan gjennomføre forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på etter forsøks-/frikommuneprinsippet.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen iverksette flere og mer innovative forsøk med nye måter å løse velferdstjenester i kommunene på og sørge for at også staten kan delta i forsøkene.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at forsøksloven blir endret slik at man får unntak fra EØS-regelverk.

Forslag fra Høyre:

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen heve terskelen for når kommuner må rapportere på søknadsbaserte midler, til minst én mill. kroner og vurdere å erstatte allmenne rapporteringskrav fra kommuner med stikkprøver eller fjerne kravene helt.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen forsterke incentivene til å legge til rette for større og mer robuste kommuner.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med konkrete forslag til endringer i plan- og bygningsloven som definerer hvilke type arealer der inngrep ikke skal tillates eller ha svært høy terskel for å kunne aksepteres, samtidig som sterkt og kritisk truede arter og naturtyper gis et strengere juridisk vern.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen sikre at statsforvalteren har tydelig mandat til å fremme innsigelse i saker der natur og matjord er truet.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen utgreie en faglig uavhengig tjeneste som tilbyr veiledning om statsforvalterens kompetanseområde i plansaker.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:52 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Erna Solberg, Tage Pettersen, Kari Sofie Bjørnsen, Erlend Larsen og Nikolai Astrup – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 26. mars 2026

Hanne Beate Stenvaag

leder

Bengt Fasteraune

ordfører

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets presidentskap
Ekspedisjonskontoret
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

25/4400-2

11. desember 2025

Dokument 8:52 S (2025-2026) Representantforslag om bedre tjenester for innbyggerne gjennom mindre statlig detaljstyring

Jeg viser til representantforslag 52 S (2025–2026) fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Erna Solberg, Tage Pettersen, Kari Sofie Bjørnsen, Erlend Larsen og Nicolai Astrup om bedre tjenester for innbyggerne gjennom mindre statlig detaljstyring.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at statlig detaljstyring går ut over kommunenes og fylkeskommunens handlingsrom og muligheten til å prioritere og levere tjenester tilpasset innbyggernes behov. For at kommunesektoren skal kunne fortsette å levere gode tjenester i en situasjon med økende knapphet på arbeidskraft og store demografiske endringer som krever omstilling av tjenestetilbudet, må vi se på hvordan det statlige styringstrykket kan reduseres for å gi kommuner og fylkeskommuner økt handlingsrom.

Det er også bakgrunnen for at regjeringen i mai i år satte ned en kommisjon som skal foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren. Kommisjonen skal også vurdere og foreslå tiltak om andre forhold som binder kompetanse unødvendig, bidrar til unødvendig høye kostnader eller lite effektiv oppgaveløsning i kommuner og fylkeskommuner. Den første rapporten fra kommisjonen skal komme like etter nyttår, mens den andre rapporten skal komme senere i 2026.

Regjeringen vil redusere det statlige styringstrykket på kommunesektoren. Flere av forslagene fra forslagsstillerne er en naturlig del av regjeringens arbeid med dette, og vi har allerede gjennomført eller er i gang med flere av tiltakene som foreslås. Jeg vil likevel generelt advare mot å gjøre vedtak om konkrete tiltak før vi ser hva kommunekommisjonen foreslår. En offentlig høring av rapporten er også viktig for å gi et godt kunnskapsgrunnlag.

Planlagte endringer i statlige rammebetingelser for kommunesektoren i kommende års statsbudsjett varsles i de årlige kommuneproposisjonene til Stortinget. Regjeringen vil vurdere forslagene fra kommisjonen og oppfølgingen av dem når de foreligger.

Vurdering av de enkelte forslagene:

1. Stortinget ber regjeringen forenkle regelverket for investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem.

Investeringstilskuddet for heldøgns omsorgsboliger ligger under Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), og jeg har innhentet vurdering fra HOD.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026 er det redegjort for flere forenklinger i investeringstilskuddet for heldøgns omsorgsboliger. Den differensierte satsen knyttet til lokalt produksjonsskjøkken foreslås avviklet og bindingstiden knyttet til tilskuddet foreslås redusert fra 30 til 20 år. Den etablerte eldreboligalliansen vil også kunne bidra til ytterligere forbedringer og peke på videre forenklinger. Regjeringen vil komme tilbake til eventuelle endringer i statsbudsjettet for 2027.

2. Stortinget ber regjeringen gjøre bemanningsnormene i kommunesektoren mer fleksible.

Kommunekommisjonen skal bl.a. foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren. Å se på bemanningsnormer vil være en naturlig del av kommisjonens arbeid. Jeg ser fram til å motta forslagene fra kommisjonen.

3. Stortinget ber regjeringen redusere antall øremerkede og søknadsbaserte ordninger i kommunesektoren kraftig.

Det kommunale selvstyret gir rom for skreddersydde løsninger tilpasset lokale forutsetninger og behov. Derfor er hovedprinsippet for finansiering av kommunesektoren rammefinansiering. De øremerkede tilskuddene utgjør om lag 5 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. En betydelig del av dette består av tilskuddet til ressurskrevende tjenester under Kommunal- og distriktsdepartementet, der bevilgningen utgjør om lag 14,3 mrd. kroner i forslaget til statsbudsjettet for 2026.

Regjeringen vil vurdere å redusere omfanget av øremerkede tilskudd for å redusere det statlige styringstrykket. Den første rapporten fra kommunekommisjonen vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget i den forbindelse.

Som en følge av avtalen på Stortinget om 2026-budsjettet blir det innlemmet øremerkede tilskudd som totalt utgjør om lag 1,3 mrd. kroner i rammetilskuddet i 2026. I tillegg kommer tilskuddet til fylkeskommunene for å finansiere fullføringsretten i videregående opplæring på 320 mill. kroner, som regjeringen foreslo å innlemme i sitt budsjettforslag.

4. Stortinget ber regjeringen heve terskelen for når kommuner må rapportere på søknadsbaserte midler, til minst én mill. kroner og vurdere å erstatte allmenne

Beløpsgrensen for når staten som hovedregel ikke skal kreve rapportering for øremerkede tilskudd til kommunesektoren følger av regelverket for økonomistyring i staten, som ligger under Finansdepartementet (FIN). Jeg har derfor innhentet innspill fra FIN til vurderingen av forslaget.

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for forenklinger for kommunesektoren og redusere byråkrati, både hos stat og kommune. Beløpsgrensen for når kommuner og fylkeskommuner som hovedregel ikke skal rapportere på øremerkede tilskudd framgår av bestemmelser om økonomistyring i staten.

Finansdepartementet fastsatte 5. desember 2025 en heving av beløpsgrensen for unntak for rapportering fra 100 000 kroner til 1 mill. kroner. På den måten legges det til rette for mindre byråkrati i kommunene, og for at tid som har blitt brukt på rapportering, nå kan brukes på andre oppgaver. Endringen skal tre i kraft 1. januar 2026.

Forvaltningen kan fortsatt unntaksvis be om rapportering for beløp under grensen dersom det vurderes som nødvendig. Finansdepartementet vil etter noe tid vurdere om det er indikasjoner på at hevingen av beløpsgrensen har hatt utilsiktede konsekvenser.

5. Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalteren og andre statlige myndigheter bruker mer tid på veiledning og mindre på tilsyn, for å øke kvaliteten på tjenestene.

Kommunal- og distriktsdepartementet rapporterer til Stortinget hvert fjerde år om utviklingstrekkene ved det statlige tilsynet med kommunesektoren, og mål og tiltak for tilsynet. Stortinget fikk en slik redegjørelse i Prop. 142 S (2024–2025)

Kommuneproposisjonen 2026. Her er det slått fast at målene om at statlige tilsyn med kommunene skal være koordinerte og effektive og at omfanget totalt sett over tid ikke skal øke, videreføres.

Kommunal- og distriktsdepartementet vil fremover fortsette å jobbe med de initiativene og strukturene som allerede er satt i gang for å nå de nevnte målene. Departementet vil blant annet legge til rette for erfaringsutveksling og dialog mellom tilsynsmyndigheter og kommunesektoren om statlig tilsyn som virkemiddel, herunder hvordan tilsyn, faglig støtte og veiledning kan kombineres på nye måter.

Tilsynsmyndighetene har ulike mandat og ulik grad av faglig uavhengighet. Det vil være opp til den enkelte tilsynsmyndighet å gjøre vurderinger av risiko og kostnad/nytte, og basert på dette vurdere hvilke virkemidler som er best egnet i oppfølgingen av den enkelte kommune.

6. Stortinget ber regjeringen redusere statsforvalterens mulighet til å fremme innsigelse på lokale planer som ikke har nasjonal betydning, og vektlegge lokale vedtak i innsigelsesbehandlingen.

Regjeringen har tatt grep for å bedre praktiseringen av innsigelsesordningen. Gjennom innsigelsesprosjektet vil departementet se nærmere på hvordan ordningen praktiseres på tvers av fylkesgrensene, og om det er overlappende innsigelseskompetanse mellom ulike statlige sektormyndigheter. Jeg vil ha god dialog med statsforvalterne i dette arbeidet, og jeg vil signalisere tydelig at jeg forventer de skal prioritere å komme tidligere inn i planprosesser og bidra til dialog om løsninger. Sammen med andre departementer vil jeg se nærmere på føringene for bruk av innsigelser, og jeg vil vurdere om det er grunnlag for å heve terskelen for innsigelser.

7. Stortinget ber regjeringen forsterke incentivene til å legge til rette for større og mer robuste kommuner.

Regjeringen er positiv til kommuner som ønsker å slå seg sammen med en eller flere nabokommuner for å løse utfordringene de står overfor, og mener at større kommuner i de aller fleste tilfeller vil kunne bidra til å løse utfordringer med mangel på kapasitet og kompetanse.

Kommunal- og distriktsdepartementet har tilgjengelig gode og forutsigbare økonomiske virkemidler for kommuner som vurderer kommunesammenslåing. Departementet kan gi støtte til utredning for kommuner som ønsker å utrede sammenslåing, og til kommuner som utarbeider informasjon og gjennomfører innbyggerhøring om sammenslåing. I tillegg får sammenslåtte kommuner inndelingstilskudd som kompenserer for bortfall av basistilskudd og en eventuell netto nedgang i distriktstilskudd som følge av sammenslåingen. Den nye kommunen får fullt inndelingstilskudd i 15 år, før det deretter trappes gradvis ned over fem år.

Departementet vurderer fortløpende om det er behov for ytterligere insentiver for å legge til rette for gode lokale prosesser.

8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flere kommuner kan gjennomføre forsøk med nye måter å løse sine oppgaver på etter forsøks-/frikommuneprinsippet.

9. Stortinget ber regjeringen iverksette flere og mer innovative forsøk med nye måter å løse velferdstjenester i kommunene på og sørge for at også staten kan delta i forsøkene.

Våren 2023 inviterte regjeringen kommuner og fylkeskommuner til å søke om forsøk, og dermed bli såkalte forsøkskommuner. Det kom totalt 87 søknader fra 77 kommuner og 3 fylkeskommuner. 12 søknader ble valgt ut med mål om å bli konkrete forsøk. Til nå er 6 forsøk godkjent (ett forsøk er senere trukket). Det er flere grunner til at ikke flere søknader ble valgt ut, se omtale i Prop. 102 S (2023–2024) *Kommuneproposisjonen 2025*, kap. 5.1. Vi har en egen lov om forsøk i offentlig forvaltning (forsøksloven), i tillegg til forsøkshjemler i flere sektorlover, som til enhver tid gjelder. Jeg mener derfor at alt ligger til rette for at kommuner og fylkeskommuner når som helst kan søke om forsøk der det er behov for bruk av forsøkshjemplene i forvaltningen. Alle søknader om forsøk etter forsøksloven blir vurdert i

samråd med det aktuelle fagdepartementet på forsøksområdet. Søknader om forsøk som krever hjemmel i forsøkshjemlene i sektorlovene, behandles og godkjennes av det aktuelle fagdepartementet.

10. Stortinget ber regjeringen gjennomgå statlige føringer for hvordan de kommunale tjenestene skal leveres, med mål om mindre statlig detaljstyring og større handlingsrom til å tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller det enkelte fylket har behov for.

Regjeringen vil redusere det statlige styringstrykket for å gi kommunesektoren økt handlingsrom. Rapportene fra kommunekommisjonen vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget i den forbindelse. Det følger av kommuneloven § 2-2 at det kommunale og fylkeskommunale selvstyret ikke bør begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål.

11. Stortinget ber regjeringen sørge for flere digitale fellesløsninger for kommunesektoren som reduserer behovet for at hver kommune finner sin egen løsning.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) har overordnet ansvar for digitaliseringspolitikken, og jeg har innhentet vurderinger fra DFD.

Regjeringen er opptatt av at bruken av digitale fellesløsninger i offentlig sektor økes. Statlige fellesløsninger skal dekke nasjonale behov, derfor er det viktig at løsningene også tilrettelegges for kommunale behov. Kommunesektorens organisasjon (KS) er i dialogen med regjeringen tydelige på at kommunal sektor tar i bruk digitale fellesløsninger når de dekker deres behov. Regjeringen vil vurdere virkemidler for økt bruk av digitale fellesløsninger i offentlig sektor i samarbeid med KS.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet erfarer at kommunal sektors behov på digitaliseringsområdet best ivaretas gjennom samordning innenfor kommunal sektor. KS har fått dette samordningsansvaret fra kommunene og fylkeskommunene, og regjeringen forholder seg til dette. KS er derfor regjeringens viktigste samarbeidspartner for digitaliseringen i offentlig sektor, jf. nasjonal digitaliseringsstrategi.

KS har etablert KS Digital, som utvikler, drifter og forvalter digitale fellesløsninger og tjenester som i hovedsak benyttes av kommuner og fylkeskommuner. Enkelte løsninger benyttes også av statlige virksomheter. KS Digital har et tett samarbeid med en rekke statlige aktører om digitalisering, herunder om bruk av statlige fellesløsninger. KS Digital ivaretar også dialog med leverandørene av teknologi og fagsystemer til kommunal sektor.

Kommunene er på forskjellig nivå innenfor digitalisering. Det vil være ulike årsaker til at noen kommuner henger etter på ett eller flere områder. Hva slags støtte kommunene trenger kan variere. Dermed er det ikke gitt at utvikling av statlige digitale fellesløsninger for kommunal tjenesteutvikling er løsningen i alle tilfeller. Regjeringen og KS vil videreutvikle samarbeidet

om digitalisering på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer for å bedre kunne ivareta de ulike behovene i kommunene.

12. Stortinget ber regjeringen redusere antall rapporteringskrav kommunal sektor må forholde seg til, og etablere et prinsipp om at for hver nye rapportering skal to eksisterende fjernes.

Vurderinger av omfanget av rapporteringskrav er en del av regjeringens arbeid med å redusere det statlige styringstrykket på kommunesektoren. Det vises til vurdering av forslag til vedtak nr. 4, der det framgår at regjeringen øker beløpsgrensen for når kommuner og fylkeskommuner som hovedregel ikke skal rapportere på øremerkede tilskudd, betydelig. Dette viser at regjeringen mener alvor med å redusere rapporteringskrav for kommunesektoren.

Det følger av retningslinjene for statlig styring av kommunesektoren at staten ikke skal pålegge kommunesektoren rapporteringskrav som ikke blir brukt som styringsinformasjon. Rapporteringen skal gi styringsinformasjon som kan danne grunnlag for politikkutformingen eller er nødvendig for kontrollformål. Utgangspunktet skal være at innrapporterte data skal ha nytte både for staten og for kommunesektoren, og at rapporteringskravene blir utformet i et samarbeid mellom de to partene. Staten må være bevisst sitt ansvar og ikke pålegge kommunesektoren unødige rapporteringsbyrder

13. Stortinget ber regjeringen forenkle byggtekniske krav, reguleringsbestemmelser og planprosesser i plan- og bygningsloven og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag.

Regjeringen har satt i gang en rekke forenklingstiltak for å få fart på boligbyggingen, slik at vi kan nå målet om 130 000 nye boliger innen 2030:

- *Tiltak for raskere planprosesser:* Det er stort potensial for forenklinger og redusert tidsbruk knyttet til planprosessene. Departementet ser nå på frister for å øke framdriften i reguleringsplansaker, blant annet rett til og frist for sonderingsmøte og frist for gjennomføring av oppstartsmøte. I dag kan det være flere reguleringsplaner for samme areal. Det kompliserer og forsinker prosesser. Jeg vil gjøre det enklere å oppheve planer, og sikre at det bare kan gjelde én plan på ett nivå for ett areal. KDD har sendt brev til kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlig organer med en tydelig oppfordring om en felles innsats for økt boligbygging. Departementet vil også se på en rekke tiltak for å forbedre dagens innsigelsespraksis.
- *Tiltak for raskere byggesaksprosesser:* Regjeringen har satt i gang en rekke tiltak for å gjøre byggesaksprosessene raskere, blant annet ved å utvikle flere digitale løsninger. For å sette mer fart og kraft i arbeidet, har Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) fått styrket sine budsjetter, både i statsbudsjettet for 2025 og i revidert nasjonalbudsjett for 2025. Regjeringen foreslår å styrke DiBKs rammer ytterligere i 2026. DiBK er nå i gang med å automatisere prosesser som ferdigattest og igangsettelsestillatelse. Departementet har også nylig hatt på høring lov- og

forskriftsendringer som skal bidra til færre byggesøknader med mangler og mer forutsigbar tidsfristberegning.

- *Tiltak knyttet til tekniske krav:* Regjeringen vil forenkle byggteknisk forskrift og tilrettelegge den for digital bruk og automatisk regelsjekk.

Framover vil jeg vurdere nye forenklingstiltak fortløpende. Jeg vil fortsette å holde tett dialog med byggenæringen og kommunesektoren, for å sikre treffsikre forenklingstiltak som bidrar til at vi får fart på boligbyggingen.

Med hilsen

Bjørnar Selnes Skjæran